1000 dní na úrade (Henrieta Crkoňová, podpredsedníčka NKÚ SR)

Rečník 1

Dobrý deň, počúvate podcast ctrl+A, ktorom sa dnes pozrieme na fungovanie najvyššieho kontrolného úradu, trochu inou optikou, ľudskou a zároveň odbornou rozprávať sa budem s podpredsedníčkou NKÚ pani Henrietou Crkoňovou, ktorá má za sebou takmer 1000 dní v službe občanom. Čo ju počas tohto obdobia prekvapilo? Ako sa rodia kontrolné metodiky, ktoré používajú nielen naši kolegovia, ale aj kontrolóri vo svete a na iné sa jej opýtam už v nasledujúcich minútach. Poďme teda na to dobrý deň.

Rečník 2

Dobrý deň, želám našim poslucháčom.

Rečník 1

Keď sa obzriete za tých takmer, alebo za tými takmer 1000 dňami vo funkcii podpredsedníčky NKÚ. Keby ste ich mali zhrnúť do 3 viet, čo by ste vyzdvihli? Ako najdôležitejšie momenty bolo niečo, čo vás vyslovene prekvapilo v dobrom alebo v zlom?

Rečník 2

Keď sa obzriem späť tých takmer 1000 dní ubehlo neuveriteľne rýchlo. Čo je vlastne príznak tejto doby dynamickej, technologickej a náročnej na prispôsobivosť. Bola to intenzívna etapa, počas ktorej som sa snažila udržať kontinuitu v tom, čo fungovalo a zároveň priniesť posuny tam, kde som cítila priestor na zlepšenie, najmä v oblasti metodiky. Za najdôležitejšie považujem to, že sa nám podarilo posilniť odbornú kontrolu tak, aby mala presah do verejnej debaty. Kontrola verejných financií už dávno nie je len o číslach. Je to aj o dôvere v štát. Teší ma aj to, že sme našu prácu dokázali rozvíjať v medzinárodnom priestore a zároveň ju priblížiť občanom, odborníkom i mladším generáciám. A čo ma prekvapilo, asi to, ako často sa aj vo vrcholových pozíciách stretávame so stereotypmi. Byť ženou v exekutíve je stále sprevádzané očakávaniami, ktoré mužov obchádzajú. Tieto skúsenosti ma len utvrdili v tom, že aj v náročných funkciách je dôležité zostať autentickou, opierať sa o hodnoty a dôverovať si aj v momentoch, keď nie je isté, ako to dopadne. Okrem toho ma prekvapilo, ako veľmi záleží na detailoch. Aj s rokmi skúseností však prídu chvíle, ktoré vás preveria a vtedy pomáha najmä schopnosť zodpovedne vyhodnotiť situáciu. Udržať tým a udržať si vnútornú rovnováhu.

Rečník 1

Prejdime teda od pocitov k odborným témam. Slovenskí kontrolóri postupujú podľa striktne daných metodík, ktorými sa riadia kontrolné úrady po celom svete. Postupujeme teda rovnakým spôsobom ako kontrolóri vo Švédsku, USA alebo v Česku. Na NKÚ pôsobíte aj ako predsedníčka metodickej rady. Povedzme si teraz, prečo je pri kontrole kľúčová metodika?

Rečník 2

Metodika je pre kontrolóra akýmsi kompasom, ktorý ukazuje nielen smer, ale aj to ako konať odborne nezávisle a spravodlivo. Nejde o voľné dohady alebo náhodné rozhodovanie. Naše postupy sú založené na medzinárodne uznávaných štandardoch, ktoré používajú najvyššie kontrolné inštitúcie na celom svete. Ako ste spomínali ako Švédsko, tak USA či Austrália. Hovoríme o takzvaných ISAI štandardoch. Čo je súbor osvedčených a praxou overených pravidiel, ktoré boli vytvorené v rámci medzinárodnej siete najvyšších kontrolných inštitúcií INTOSAI. Tieto štandardy presne popisujú, ako robiť rôzne typy kontrol, či už ide o kontrolu súladu, finančný audit alebo kontrolu výkonnosti a zároveň odrážajú osvedčené postupy a skúsenosti najvyšších kontrolných inštitúcií z celého sveta, a to od plánovania kontrol až po zabezpečenie kvality. Navyše sa venujú aj špecifickým oblastiam, ako je verejné obstarávanie, životné prostredie, boj proti korupcii či digitálne technológie. Prečo je to dôležité?

No pretože vďaka týmto pravidlám vieme, že naše kontroly sú nezávislé, objektívne a porovnateľné s tým najlepším v zahraničí. A práve preto sa naši kontrolóri často zapájajú do medzinárodných tímov, nielen ako účastníci, ale aj ako vedúci medzinárodných kontrol. Metodika teda nie je len papier, je to základný nástroj, ktorý zabezpečuje kvalitu profesionalitu a dôveru v našu prácu a aj vďaka nej môžeme kontrolovať férovo odborne a v súlade s tým, čo od nás občania aj medzinárodná komunita očakávajú. Jednoducho povedané, metodika je to, čo zaručuje, že naša kontrola má váhu zmysel a dôveru doma aj v zahraničí.

Rečník 1

Môžeme teraz prejsť k tomu ako také metodiky vznikajú.

Rečník 2

Vznik metodiky nie je náhodný proces. Ide o systematickú prácu, ktorá začína na globálnej úrovni. Najvyššie kontrolné inštitúcie z celého sveta sa stretávajú každé 4 roky na kongrese INTOSAI. Práve tam sa schvaľujú nové medzinárodné štandardy ISAI alebo sa aktualizujú tie existujúce, pričom ich obsah vychádza z praktických skúseností z kontroly verejných financií v rôznych krajinách. Každá krajina vrátane Slovenska tieto štandardy implementuje do svojich vnútorných metodík. Na našom úrade metodiku pripravujú odborní zamestnanci, ktorí majú metodiku priamo v náplni práce. Každý návrh však musí prejsť metodickou radou, ktorej som predsedníčkou. Rada ho môže upraviť, doplniť alebo prizvať ďalších interných expertov až potom metodiku schvaľuje predseda úradu. Takto zabezpečujeme, že každá metodika je odborná, zrozumiteľná a zároveň aplikovateľná v praxi. Metodika teda nie je statický dokument. Pravidelne si našu metodiku vyhodnocujeme prostredníctvom medzinárodného rámca pre najvyššie kontrolné inštitúcie. Je to hodnotenie používania štandardov a zároveň sa nechávame hodnotiť partnermi z iných krajín cez takzvané peer review. Takéto hodnotenie sme absolvovali napríklad v roku 2020. Vývoj metodiky je teda živý proces, ktorý neustále reaguje na nové výzvy.

Rečník 1

Ako sme sa už bavili v rámci nášho úradu, postupujeme podľa jasne stanovených metodík. A sami sme prispeli metodikami pri rôznych kontrolách. Môžete uviesť aj konkrétny praktický príklad, ako sme ako úrad prispeli ku skvalitňovaniu kontrol práve pomocou nastavenia metodík?

Rečník 2

Áno, v posledných rokoch sme sa výrazne posunuli v tvorbe vlastných špecifických metodík, ktoré majú dopad nielen u nás doma, ale aj na medzinárodnej úrovni a ktoré výrazne zvyšujú kvalitu verejných kontrol v oblasti prevencie a odhaľovania podvodov sme sa inšpirovali štandardom, ktorý bol predstavený v roku 2022 na svetovom kongrese INCOSAI v Brazílii. Na jeho základe a na základe našich skúseností sme v tomto roku vypracovali vlastnú metodiku pre kontrolu podvodov takzvanú fraud metodiku. Táto metodika je navrhnutá tak, aby sa dala aplikovať v domácich podmienkach a zároveň bola kompatibilná s medzinárodnými princípmi kontroly. Zároveň sme sa zapojili do vývoja medzinárodnej metodiky climate scanner, ktorú zastrešuje brazílsky kontrolný úrad. Naši odborníci boli aktívnymi členmi pracovnej skupiny, ktorá vytvárala túto metodiku hodnotenia klimatických opatrení. Vďaka tomu sa dá porovnávať zelený výkon rôznych krajín a vieme sa odborne pozrieť, ako jednotlivé krajiny plnia svoje klimatické záväzky. Slovenská republika si metodiku vyskúšala v praxi už v roku 2024 v rámci pilotnej kontroly ochrany klímy. Aby naše kontrolné zistenia nezostali len na papieri, vyvinuli sme aj vlastné princípy a metódy flow up kontrol. Tie pomáhajú overiť, či sa odporúčania s kontrolou skutočne pretavili do praxe. Schválili sme si ich v minulom roku a vnímame to ako ďalší krok k zvýšeniu efektivity verejnej kontroly.

Rečník 1

A čo robia naši predstavitelia? Čiže buď naši kontrolóri alebo vy ako podpredsedníčka, pán predseda pre zviditeľnenie a priblíženie týchto metodík iným krajinám ?

Rečník 2

Ako som spomínala, naši odborníci sa aktívne zapájajú do medzinárodných kontrol, ktoré prebiehajú podľa jednotných štandardov, čo nám umožňuje pracovať spolu s kontrolnými úradmi z rôznych krajín na rovnakých princípoch. Úrad v týchto projektoch vystupuje buď ako partner, ktorý sa zapája do kontrol vedených inou krajinou, alebo ako líder, teda inštitúcia, ktorá sama navrhne tému, pripraví metodiku a celý proces riadi. Práve vďaka tejto kombinácii rolí vieme prenášať slovenské skúsenosti do zahraničia a zároveň sa inšpirovať tým najlepším zo sveta a pomáhame zvyšovať transparentnosť a efektivitu verejných kontrol nielen na Slovensku, ale aj v medzinárodnom meradle. V posledných rokoch sme takto participovali na rôznych spoločných medzinárodných kontrolách. Napríklad v roku 2019 sme sa podieľali na kontrole cezhraničného pohybu odpadov podľa bazilejského dohovoru či na kontrole ochrany obyvateľstva pred infekčnými chorobami. V roku 2022 sme kontrolovali finančné zdroje obcí počas pandémie a v minulom roku sme kontrolovali nákup a likvidáciu covidových vakcín a už teraz sa pripravujeme na kontrolu, ktorá sa bude venovať pripravenosti štátnej správy na využívanie umelej inteligencie.

Rečník 1

Prejdime od týchto kontrol na ďalšiu tému a teda aj od metodík. V zahraničí náš úrad zastupujete na pravidelných pracovných cestách, ako využívate svoje dlhoročné a audítorské skúsenosti?

Rečník 2

Moje dlhoročné audítorské skúsenosti využívam najmä v odborných diskusiách o kontrolných prístupoch ako doma, tak aj v zahraničí. Medzi odborníkmi sa rozprávame rovnakým jazykom, jazykom štandardov, metodík a kvality. Najvyššie kontrolné úrady vychádzajú z medzinárodných audítorských štandardov ISA, ale ako kontrolné inštitúcie sa riadia medzinárodnými kontrolórskymi štandardmi ISAI. Ako som už uviedla, tie zohľadňujú špecifiká verejného sektora určujú ako má vyzerať kvalitná kontrola z pohľadu verejného záujmu. Zároveň je pre mňa dôležité, že svoje skúsenosti odovzdávam aj doma. Napríklad prostredníctvom spolupráce s komorou audítorov Slovenskej republiky, v ktorej som členkou od roku 1994. Úprimne, kontrola je pre mňa viac než profesia.

Rečník 1

Každá krajina sa špecializuje na niečo iné a ako sme sa už predtým bavili v rámci týchto zahraničných ciest ste navštívili Egypt, Britániu, ale aj iné krajiny. Zaujíma ma preto, aké skúsenosti ste si odtiaľ priniesli, čím sa môže náš úrad inšpirovať.

Rečník 2

Súhlasím s tým, čo ste uviedli, že každá krajina má svoju špecializáciu a jedinečné skúsenosti, ktoré môžeme využiť aj my. Napríklad v Egypte, kde som bola koncom minulého roka na medzinárodnom stretnutí som sa stretla s tamojšími odborníkmi na protikorupciu. Málokto vie, že Egypt má už dlhoročnú tradíciu v tejto oblasti dokonca od roku 1942 funguje ich národná protikorupčná akadémia a ako som spomínala práve teraz finalizujeme u nás prípravu príručky pre odhaľovanie podvodov. A práve takéto skúsenosti nám môžu pomôcť zvýšiť efektivitu v tejto oblasti. Ďalšou inšpiráciou bolo stretnutie v Paríži na pôde OECD, kde sme diskutovali o veľkých výzvach, ktoré ovplyvňujú verejné financie, ako napríklad starnutie populácie či dôchodkový systém. Tieto témy sú globálne a vyžadujú si nové prístupy aj u nás doma. Na jar tohto roku som sa zúčastnila v Prahe na pozvanie pána prezidenta Kalu na každoročnom stretnutí Najvyššieho kontrolného úradu Českej republiky s veľvyslancami Európskej únie. A v rámci môjho vystúpenia som poukázala na význam spolupráce a koordinácie

medzi kontrolnými orgánmi a na pokračujúci záväzok Slovenska k posilneniu transparentnosti a efektívnosti v oblasti verejných financií.

Rečník 1

Na záver jedna osobná otázka. Napriek tomu, že ste mamou malého dieťaťa a žijete mimo Bratislavy, fungujete aj ako ústavná činiteľka. Ako dokážete skĺbiť váš osobný život s rolou podpredsedníčky?

Rečník 2

Poopravím vás som mamou 2 detí, dcéra je gymnazistkou a syn žiakom na základnej škole, takže už to nie sú najmenšie deti. Musím sa priznať že rodičovstvo je pre mňa tou najlepšou školou života. Naučilo ma zvládať veľa vecí naraz, plánovať, rozhodovať, ale najmä počúvať. A práve tieto zručnosti si denne prenášam do práce. Naša rodina má síce zázemie v Trenčíne, no vzhľadom na pracovné povinnosti trávim čas v Bratislave. Veď samotný výkon ústavnej funkcie si prirodzene vyžaduje prítomnosť v hlavnom meste Už od roku 2007 ešte z čias môjho pôsobenia vo funkcii kvestorky v Čechách, sme zvyknutí na 2 domácnosti. Tento model sa nám rokmi osvedčil, hoci to nie je bežné, pre nás je to štandard, naučili sme sa v tom fungovať a zvládať to. Verím, že s pokojom a dôverou a mám to šťastie, že mám pri sebe skvelých ľudí, najmä môjho manžela, ktorý ma od začiatku podporuje, a s ktorým sme v starostlivosti o deti vždy hrali ako jeden tím. Vzájomná podpora je kľúčová, bez nej by som túto funkciu vykonávať nemohla a verím, že ak má človek jasno vo svojich hodnotách, dá sa zvládnuť aj náročný režim. Bez kompromisov voči rodine alebo práci. Chcela by som touto cestou povzbudiť našich poslucháčov, najmä ženy matky, že by si mali dovoliť nebyť na seba takí prísni. Dá sa mať oboje profesionálne naplnenie aj rodinné zázemie, nie vždy naraz, nie vždy dokonalé, ale určite dôstojne a s vedomím, že aj takýto životný model má svoju hodnotu.

Rečník 1

Tak ďakujem za odkaz pre ženy, ďakujem aj za to, že ste si našli čas a podelili sa s nami o skúsenosti a poznatky, ale aj váš osobný príbeh.

Rečník 2

Ďakujem za pozvanie.

Rečník 1

Rozprávala som sa s podpredsedníčkou NKÚ Henrietou Crkoňovou. Ak vás téma zaujala, budeme radi, ak si vypočujete aj ďalšie diely nášho podcastu. Dopočutia.